

İZ BIRAKAN HATIRALAR -28-

YAZARLARIMIZDAN DEĞERLİ DOSTUM HALİT GÜLER'İN ARDINDAN

Onunla arkadaşlığımız ve dostluğumuz en az atmış beş yıl öncesine kadar gider. Konya İmam-Hatip Okulu açıldığı yıl okula, 250 öğrenciden fazla öğrenci kayıt olmuştu. Eski Polis Mektebi'nde ilk yıl beş-altı şube olmuştuk. İlk bir kaç yıl içerisinde bir kısım öğrenci, ya kendileri veya sınıfta kalarak okuldan ayrıldı. Bizim şubeler iki-üç yıl sonra birleşmişti.

Halit Bey, bizim ilk mezunlar arasında, eli kalem tutan ve devamlı yazan birkaç arkadaştan birisi idi. Biz yazmaya okul sıralarında başlamıştık. Merhum Mustafa Ataman Ağabey onun yazılarını çok beğenir ve hep yazmaya teşvik ederdi. İmam-Hatip Okulunu'nu bitirdikten sonra onlar, Yüksek İslâm Enstitüsü'nü tamamlarken, biz

**Dr. Mehmet
Ali UZ**

beş-altı arkadaş da hukuk tahsil ettik. Bu sebeple yollarımız biraz ayrılır gibi oldu.

Halit Bey, önce İstanbul'da uzun yıllar kaldı. Sonra Diyanet Teşkilatı'nda görev alınca Ankara'ya taşındı. Diyanet İşleri Baş-

kanlığı'nda ve Diyanet Vakfı'nda önemli görevler üstlendi.

Halit Bey, İstanbul'da iken bazı okul kitapları yazdı. Sonra "Tuna

**Halit Güler
(1934-2021)**

Nehri Konuşsaydı” adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği’nin 1995 Yılı Gezi Ödülünü aldı. Onun diğer iki eseri de, “Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm” ile “Orta Asya’da İslâm’ın Yeniden Doğuşu”dur.

Emekli olup Konya’ya yerleştikten sonra daha sık bir araya gelir olduk. Önce onunla “Konya İmam Hatip Okulu İlk Mezunları” isimli kitap çalışmasını yaptık. Bu çalışmamız 2005 yılında basıldı. İyi ki bu çalışmayı yapmışız. Arkadaşlarımız vefat ettikten sonra hayatları hakkında bilgi bulmak çok zor oluyor. Bu kitap arkadaşlarımızın genellikle kendi verdikleri bilgilerle hazırlanmıştı. Bu çalışma en çok da benim işime yaradı.

Bu kitap çalışmasından sonra Halit Bey’den, Akademik Sayfalara yazmasını rica ettim, kabul etti yıllarca yazdı. Güzel ve akıcı bir üsluba sahipti. Son yıl-

larda benim gibi onun da gözlerinde sarı nokta hastalığı vardı, yazamaz oldu. Ben de birilerinin yardımıyla yazmaya çalışıyorum.

Halit Bey, İmam-Hatip Okulu’nda iken evlenmişti. Hangi yıl olduğunu hatırlamıyorum, son sınıfa doğru olmalı. Alibeyhüyüğü’ne düğününe bir hayli arkadaş katılmıştık. Köylüleri misafirleri birer-ikişer götürmüşlerdi. Beni de Konya Asliye Ceza Hâkimliğinden emekli olan arkadaşım Kamil Ulukapı ile birisi götürmüştü. Akşam yemeğini orada yedik. Ev sahibi yemekten sonra bizi, bir sohbet toplantısına götürdü. Bu enteresan bir toplantı idi. Bu da ayrı bir mesele... Halit Bey gibi bizim sınıfta birkaç arkadaşımız daha evli idi.

Birlikte yazdığımız kitapta onunla ilgili şu bilgilere yer vermişiz.

“Halit Güler, 1934 yılında Konya ili Çumra ilçesi Alibeyhüyüğü Kasabası’nda doğdu. İlkokula köyünde başladı ve ailesinin Konya’ya göç etmesi sebebiyle Ulurmak İlk Okulu’nda bitirdi. Aynı zamanda köyünün imamlarından olan babası Mustafa Güler’den ilk dini bilgileri aldı ve Kur’an-ı Kerim öğrendi. Öğretmenlerinin teşvikiyle İvriz Köy Enstitüsü’ne müracaat etti. İlkokulu Konya’da bitirdiği için, köylü çocuğu olmadığı gerekçesiyle giriş imtihanlarına alınmadı.

Konya’da Bulgur Tekkesi Kur’an Kursu Hocası Hakkı Özçimi’de hafızlığa başladı. Kon-

ya'da İmam-Hatip Okulu açıldı-
ğından oraya devam edebilmek
için hafızlığı tamamlamadan
kurstan ayrıldı. Yine İmam-Ha-
tip Okuluna giderken önce Dor-
lali Nasır Efendi'den Arapça
dersleri aldı.

Daha sonra Konya'da 1951
yılında açılan İmam-Hatip Oku-
lu'na devam ederek 1957-1958
ders yılı dönemi mezunları ara-
sında yer aldı. 49. Dönemde ve
1960 yılında yedek subay olarak
askerliğini tamamladıktan son-
ra talebi üzerine Konya'da
İmam-Hatiplik görevine atandı
ve bu görevi Büyük Kum Köprü
Hasta Mehmet Camii'nde altı
yıl sürdürdü. Bu arada Türkiye
İmam-Hatip Okulları Mezunla-
rı Cemiyet Başkanlığı yaptı ve
daha çok ilk mezunlardan olu-
şan arkadaşlarıyla İslam'ın İlk
Emri OKU Mecmuasını çıkardı.
Ve beş yıla yakın bu mecmuanın

yayın müdürlüğünü yaptı.

Bu arada beklenmedik ve
umulmadık bir zamanda halkın
gayretiyle Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü açıldı. Bu fırsattan
yararlanarak Konya Yüksek İslâm
Enstitüsüne kaydını yaptırdı
ve Enstitüyü 1965-1966 dö-
neminde bitirdi. Yüksek İslâm
Enstitüsü'nde öğrenciyken tale-
be cemiyeti başkanlığı yaptı ve
İslâm'ın İlk Emri OKU Mecmu-
asında çıkan bir yazıdan dolayı
cezaevine girdi.

İki yıla yakın memuriyete
ara verdikten sonra Beyoğlu
Merkez Vaizliğine atandı. On yıl
kadar Beyoğlu Merkez Vaizliği
yaptı ve bir yıl da Beyoğlu Müf-
tülüğü'ne vekâlet etti. Daha
sonra Kadıköy, Fatih ilçe müf-
tülüklerinde bulundu.

İstanbul'da bulunduğu yıllar-
da yayınla yakından ilgilenme
fırsatını buldu ve kısa bir müd-

**Eski Polis
Mektebi**

Akademik Sayfalarda Halit Güler için hazırlanan özel sayılar, Cilt 11, Sayı 5-6-7.

det Yeni İstanbul Gazetesi'nde çalıştı. Sonra aynı dönem mezunlarından Mustafa Pektut tarafından kurulan İrfan Yayınevine arkadaşları Süleyman Öz-kafa ve Mehmet Doğru ile birlikte katıldı. Bir müddet sonra İrfan Yayınevinden ayrılarak Mehmet Doğru ile birlikte Damla Yayınevini kurdu.

Halit Güler, Fatih Müftüsü iken, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Daire Başkanlığı'na atandı. Bu görevde iken Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı'na getirilen Halit Güler, Başkanlığının emri üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 16.4.1987 tarihli onayı ile Diyanet İşleri Başkanlığına vekâle-tlen atandı.

Yalnız Diyanet İşleri Başkanlığı'nın muhtelif kademelerinde 40 yıla yakın hizmeti bulunan, değişik zamanlarda mesleki eğitim kurslarına katılan, yurt içinde ve yurt dışında önemli toplantılarda zaman zaman Başkanlığı temsil eden Halit Güler, çeşitli gazete ve dergilerde mesleki araştırma ve yazılar yazdı. Diyanet İşleri Başkanlığı

hizmetlerini desteklemek amacıyla kurulan Türkiye Diyanet Vakfı'nda da değişik evrelerde mütevelli heyet başkanlığı yapan Halit Güler, 1999 Haziran ayında yaş haddi sebebiyle Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı görevinden emekli oldu.

Evli ve iki çocuk babası olan Halit Güler, uzun hizmet süresinden sonra tekrar memleketi Konya'ya dönerek ömrünü ve mesleki çalışmalarını bu şehirde sürdürmektedir. Oğlu Mustafa Güler, ticaretle iştigal etmektedir. Kızı Ş. Betül Güler (Aktaş), Selçuk Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi İşletme Bölümü mezunu olup ev hanımıdır.”

Halit Bey, 10 Ekim 2021 tarihinde vefat etti ve kalabalık bir cemaatle kılınan cenaze namazından sonra Alibeyhüyüğü Kabristanı'nda toprağa verildi. Değerli dostumu rahmet ve minnetle anıyor yakınlarına Allah'tan sabr-ı cemil niyaz ediyorum. Cenabı Hak Halit'imize merhametiyle muamele buyursun...

BİR FOTOĞRAFIN HATIRNLATTIKLARI: 31

VIII. MİLLETLERARASI TÜRKOLOJİ KONGRESİ (30 EYLÜL - 04 EKİM 2013) İSTANBUL'DA TOPLANMIŞTI

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, 30 Eylül-04 Ekim 2013 tarihleri arasında İstanbul'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ortaklığında gerçekleştirilmişti. Biz de bu toplantıya davet edilenler arasında idik. Bildiri sunduk, oturum başkanlığı yaptık, toplantının son oturumunda (Kapanış Oturumu) konuşan değerlendirmeciler arasında yer almıştık.

O toplantıdan bir kare fotoğraf hatıra olarak arşivimizde yer almaktadır. Oysa o günlerde çe-

kilen pek çok fotoğraf dost ve öğrencilerimizin makinelerinde kalmaya devam ediyor ve bize bir türlü ulaştırılmıyor. Toplantımız hakkında bilgi vermeden önce fotoğrafımız hakkında bilgi vermeyi uygun buldum. Ayrıca, eskiden beri tanıdığım iki dostumuzun da sizlere özel birer fotoğrafını armağan etmek istiyorum.

Fotoğrafımızda altı kişi var ama ben sadece iki kongre üyesini tanıyorum: Karşımdaki üye, 61 yıllık arkadaşım, Kayseri Erciyes Üniversitesi'nden emekli olan Türk Dili öğretim

üyesi Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, yanımdaki delikanlı ise, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptığım yıllarda Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Yeni Türk Edebiyatı anabilim dalında araştırma görevlisi olarak çalışan, günümüzde ise Edirne Trakya Üniversitesi'nde kendi dalında profesör olan Yaşar Şenler'dir. Ben diğer üç üyeyi tanımıyorum. Fotoğraf, İstanbul Üniversitesi'nin Baltalimanı tesislerinde verilen bir akşam yemeği sırasında çekilmiştir. Ancak masaların doldurulması için birbirini tanımayan üyeler de, bu fotoğrafta olduğu gibi, aynı masanın etrafında bir araya gelmişlerdi. Prof. Gülensoy'un verdiği bilgiye göre, yanında oturan üyenin adı Ali imiş ve kendisi bir ara Manas Üniversitesi'nde çalışmış. Aşağıda bu iki tanıdığım üye ile kendimin toplantıdaki günleri ile görevlerini kısaca tanıtmaya çalışacağım.

Toplantının güzel ve anlamlı bir özelliği de şu idi: Her oturma, biri Türk olmak üzere iki merhum/merhume bilginlerin adları verilmişti. Aşağıda üç üyemizin toplantıdaki görevleri ile ilgili bilgileri sunuyoruz.

Prof. Gülensoy, 02 Ekim 2013 Çarşamba günü, Prof. Dr. Şükrü Elçin ile Majed Mori adına oluşturulan oturumda başkanlık yapmıştır.

Prof. Gülensoy aynı gün Prof. Dr. Selahattin Olcay ile

Prof. Dr. Elöfset Z. Aldulyayev adına oluşturulan oturumda aşağıdaki bildirisini sunmuştu:

A. Caferoğlu'nun Kullandığı Fonetik Transkripsiyon Sisteminden Günümüze.

Prof. Saim Sakaoğlu, 03 Ekim 2013 Perşembe günü, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu ve Beria Remzi Özoran adına oluşturulan oturumda hem başkanlık yapmış, hem de bildirisini sunmuştur:

Bamsı Beyrek Boyunun Masallaşması ve Nazma Çekilmesi Üzerine.

Prof. Dr. Yaşar Şenler ise, benim başkanlık yaptığım oturumda bildirisini sunmuştur:

Deli Dumrul'dan Hoca Ahmed Yesevi'ye Bir Değişim Süreci Veya Ölüm Karşısında İki Duruş.

Bu özel tespitlerimizden sonra, toplantının genel sekreterliğini üstlenen Doç. Dr. Enfel Doğan'ın, toplantı sonrası kaleme aldığı bir bilgilendirme yazısında son derece yararlı bilgilerden bazı bölümleri alacağım. Aslında bu bilgileri bir bölümüne, özellikle sayılarla ilgili bölümüne ulaşmamız elbette mümkün olamayacaktı. Bu yazının künyesi ise şöyledir: "VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi'nin Ardından", *Türkiyat Mecmuası*, 30.12.2013, 23 (2), 249-252.

Yazı, düzenleyici kurumlar hakkında verilen tarihî bilgilerle başlamaktadır:

"1863 yılında, İstanbul Da-

rülfünunu çatısı altında Edebiyat-ı Âliye Mektebi adıyla teşkil edilen İÜ Edebiyat Fakültesi ile 12 Kasım 1924 tarihinde Atatürk'ün başkanlığındaki Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 1111 numaralı kararı ile Darülfünununun Edebiyat Şubesine (Fakültesine) bağlı olarak kurulan ve daha sonraları, 24 Ocak 1991 tarihinde Resmî Ga-

zete'de yayımlanan 3699 sayılı kararla İÜ Rektörlüğüne bağlanan Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün birlikte düzenledikleri VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi 30 Eylül - 4 Ekim 2013 tarihlerinde İstanbul'da, İstanbul Üniversitesinde gerçekleştirildi. Bilindiği üzere Türkoloji Kongrelerinin ilki, Türkiyat Enstitüsü tarafından

Prof. Dr. Tuncer Gülensoy ve öğrencisi Prof. Dr. Ahmet Buran (Fırat Üniversitesi)

1973 yılında, milletlerarası olarak Edebiyat Fakültesinde düzenlenmiş, sonraki yıllarda da 10'u millî, 7'si milletlerarası olmak üzere toplam 17 kez kongre toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Edebiyat Fakültesinin kuruluşunun 150., Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 90., Türkiyat Enstitüsü'nün kuruluşunun 89., Türkoloji Kongrelerinin toplanmaya başlamasının da 40. yıl dönümünde toplanması bakımından ayrıca bir önem arz etmektedir.”

“İÜ Kongre Kültür Merkezi'nde, saat 9.30'da saygı duruşu ve İstiklâl Marşı'nın okun-

ması ile başlayan kongre açılış töreninde Edebiyat Fakültesi Dekanı ve kongre başkanı Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN, İÜ Rektörü Prof. Dr. Yunus SÖYLET, YÖK Başkan Vekili Prof. Dr. M. A. Yekta SARAÇ, Macaristan Büyükelçisi Prof. Dr. Janos HOVARİ ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İSEN konuştu.

“Konuşmalardan sonra Prof. Dr. Yunus SÖYLET, kongre onur kurulunda yer alan Prof. Dr. Kemal ERASLAN, Prof. Dr. Semavi EYİCE, Prof. Dr. Györy HAZAI, Prof. Dr. Günay KUT ve Prof. Dr. Mübahat KÜTÜKOĞLU'na Türkolojiye hizmetlerinden dolayı onurluk (plaket) tak-

Prof. Dr. Yaşar Şenler (Trakya Üniversitesi)

dim etti. Ayrıca kongrenin destekleyicisi olan resmî ve özel kurum ile kuruluşların yetkilerine de Rektör Yunus SÖYLET tarafından teşekkür onurluğu verildi.

“Onurluk takdimlerinin ardından kongre danışma kurulu üyelerinden Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ; yurt dışı katılımcılarını temsilen Almanya’dan Prof. Dr. Peter ZIEME, Rusya’dan Prof. Dr. Dmitry VASİLYEV ve Macaristan’dan Prof. Dr. György HAZAI dinleyicilere hitap ettiler. Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALİN de katılımcılara hitaben kısa bir hoş geldiniz konuşması yaptı. Açılış programı İÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitü-

sü ve Türkoloji Kongreleri hakkında bazı bilgileri içeren, kongre için hazırlanmış bir kısa film gösterimiyle sona erdi. “

Kongrenin ilk gününün ikinci programında, yine İÜ Kongre Kültür Merkezi’nde, M. Fuad KÖPRÜLÜ - Armin VAMBERY Oturumunda, “Türkoloji Araştırmalarının Türkiye ve Yurt Dışındaki Durumu” başlıklı bir panel düzenlendi. Prof. Dr. Osman F. SERTKAYA’nın yöneticisi olduğu panelde Prof. Dr. György HAZAI, Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN, Prof. Dr. Mübahat KÜTÜKOĞLU ve Prof. Dr. Günay KUT Türkolojinin lisans ve lisansüstü eğitimi ve öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile araştırma ve yayınlardaki

yöntem meseleleri hakkında görüşlerini dinleyicilerle paylaştılar.

Akşam yemeğinden sonra, İÜ Kongre Kültür Merkezi'nde, İÜ Osmanlı Dönemi Musikisi Araştırma Merkezi (OMAR) Türk Müziği İcra Heyeti, şef Gönül PAÇACI yönetiminde, katılımcılara özel bir klasik Türk musikisi konseri verdi.

“04 Ekim 2013 Cuma günü saat 14.00’te, Bilge Kağan Salonu’nda (A. 10) kongrenin kapanış oturumu (Turan YAZGAN - Baymirza HAYİT Oturumu), kalabalık bir izleyici topluluğu önünde gerçekleştirildi. Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN’ın başkanlık ettiği bu oturumda Prof. Dr. Leylâ KARAHAN, Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU, Prof. Dr. Henrik JANKOVSKİ, Prof. Dr. Mualla UYDU YÜCEL, Prof. Dr. Kazım ABDULLAYEV, Prof. Dr. Mahir AYDIN, Prof. Dr. Yaşar ŞENLER, Prof. Dr. Talas OMERBEKOV, Dr. Yong-Song LI ve Doç. Dr. Danuta CHMIELOWSKA kongre, oturumlar ve bildiriler hakkındaki görüşlerini ifade ettiler, birtakım önerileri dile getirdiler. Bu oturumda “Türkoloji Kongreleri’nin İstanbul’a ve İstanbul Üniversitesine çok yakıştığı”, “kongrenin dört yılda bir yapılmasının gerekliliği”, “Türk dünyasının bu gibi büyük buluşmalara ihtiyaç duyduğu” gibi meseleler dile getirildi.”

Kongreye katılan üyelerle ilgili olarak verilen sayısal bilgiler

oldukça ilgi çekici idi. Aşağıya o bilgilerin bazıları alıyoruz:

“Kongre programına 5 kıtadan, 39 farklı ülkeden, 161’i Türkiye’den 149’u yurt dışından olmak üzere toplam 310 katılımcı kabul edilmişti. Buna göre alanlara göre katılımcı sayıları da şu şekilde oluşmaktaydı: Türk Dili: 129, Türk Tarihi: 70, Yeni Türk Edebiyatı: 31, Türk Halk Edebiyatı: 29, Eski Türk Edebiyatı: 27, Türk Sanatı: 19, Türk Musikisi: 5.”

“Ancak kimi katılımcıların mazeret bildirerek kimilerinin ise haber vermeden kongreye katılamaması neticesinde, kongrede 5 kıtadan, 35 farklı ülkeden, 136’sı Türkiye’den, 117’si yurt dışından olmak üzere toplam 253 katılımcı tebliğlerini sunmuş oldu. Bu durumda, alanlara göre katılımcı sayısı şu şekilde oldu: Türk Dili: 108, Türk Tarihi: 54, Yeni Türk Edebiyatı: 26, Türk Halk Edebiyatı: 24, Eski Türk Edebiyatı: 22, Türk Sanatı: 15, Türk Musikisi: 4.”

Baltalimanı’ndaki Üniversite sosyal tesislerine ulaşmak, akşamın o saatinde bir hayli zamanımızı almıştı. Oysa yemek ve sohbet sonu dönüşümüzde yol âdeta yarı yarıya kısalmış gibi idi. Otelimize ulaştığımızda üzerimizdeki yorgunluğu atabilmek için hemen odalarımıza çekiliyor ve dinlenmeye çalışıyoruz. Sabah, herkes için yolculuğun telaşesi başlayacak...

HAMDİZADE ABDÜLKADİR'İN TARİH DÜŞÜRMELERİ

Ahmet
ÇELİK

Atalarımız, olayların tarihlerini çeşitli yöntemlerle kaydetmişlerdir. En yaygın şekli sade, açık ve sanatsız olarak tarihi bilmektir. Öğretici veya halka hitap edici eserlerde olaylar kronolojik sırayla anlatır yani gün, ay ve yılı açıkça yazarlardı: “Niğbolu Zaferi 21 Zilhicce 798’de vukû buldu.” gibi.

Bunun yanı sıra, bilhassa edebi eserlerde ve kitabelerde, gizli ve açık olmayan örtülü ifadelerle tarih kaydetme usulleri bulunup geliştirilmiştir. Bu sanatlı usullerden biri de ebced hesabıyla tarih düşürmektir. Buna göre her harfin bir sayı değeri vardır. Bu özelliğe dayanarak yapılan işlemlere “ebced hesabı” denir. Pek çok kullanım alanı olan bu hesaba, en fazla tarih düşürmede başvurulmuştur.

Bu usul, çeşme, cami, medrese, han, hamam, kale, mezar kitabelerinde; birçok tarihi olayların, kitap telif ve yazım tarihi, şahısların doğum ve vefatlarının tespitinde çok kullanılmıştır ki, ebced hesabını bilmeden onları anlamak ve onlardan faydalanmak imkânsız hale gelmiştir.

Ebced hesabında harflere verilen rakam değerleri şöyledir:

Elif-hemze: 1, be-pe: 2, cim-

çe: 3, dal: 4, he: 5, vav: 6, zâ (keskin)-je: 7, hâ (noktasız): 8, tı: 9,

ye: 10, kef: 20, lâm: 30, mim: 40, nun: 50, sin: 60, ayn: 70, fe: 80, sad: 90,

kaf : 100, Rı: 200, şın: 300, te: 400, se (peltek): 500, hı (noktalı) : 600, zel (peltek): 700, dad : 800, zı (bir noktalı): 900, ğayn: 1000.

Bu cetveli kolay hatırd tutmanın bir yolu vardır: “**Ebced, hevvez, huttî, kelemen, sa’fas, kareşet, sehz, dazağ**” kelimeleri yazılıp, baştan itibaren her harfin altına 1’den 10’a; sonra onar onar, 20’den 100’e; en son da yüzer yüzer 200’den 1000’e kadar rakamlar kaydedilir.

Bu hesaplama işinde önemli olan kelimenin yazılışı ve imlâsıdır, telaffuzu değil; binaenaleyh şeddeli harf tek hesap edilir. Harekeler hesaba katılmaz, harf-i tarifteki okunmayan elifler ve huruf-u şemsiyye önündeki lâmlar hesaba katılır; elif-i maksûre -y ile yazıldığı için -y olarak hesaplanır.

Örnekler: Timur Anadolu’ya geldiğinde Sivas’ı hicri 803/1400 yılında yakıp yıkmış; buna tarih olarak “**harâb**” kelimesi düşürülmüş ki hı: 600 + re: 200 + elif: 1 + be: = 803/1400 etmektedir.

İstanbul'un Türkler tarafından fethi olarak "**beldetün tayyibetün**" terkihi meşhurdur ki hicri 857/1457 eder: Be: 2 + lâm: 30 + dal: 4 + te: 400 + tı: 9 + ye: 10 + be: 2 + te: 400 = 857/1453.

Rivayete göre; Mevlana Celaleddin-i Rumi'ye yaşını sormuşlar, "**Hüdâ**'dan bir küçüğüm, varın siz hesaplayıp bulun!" diye cevap vermiş. **Hüdâ**: Hı: 600 + dal: 4 + elif: 1 = 605/1208 eder. Bu rivayete göre Mevlânâ hicri 604/1207 yılında doğmuş oluyor.

Mevlana Hazretleri'nin vefatı ise: **İbret**'tir: Ayn: 70 + be: 2 + re: 200 + te: 400 = 672/1273 eder.⁽¹⁾

HAMDİZADE ABDÜLKADİR'İN TARİH DÜŞÜRMELE- Rİ

Araştırmacı yazar, Hamdizade Abdülkadir Erdoğan Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele döneminde bazı önemli olaylarla ilgili "ebced hesabı" ile tarih düşürmeleri yapmış ve bunları o günkü Konya gazetelerinde neşretmiştir.

Osmanlı Türkçesi ile yazılan bu tarih düşürmeleri -tespit edebildiğimiz kadarıyla- "Tarih-i Cihad (1914), Galib Paşa İçin (1921), Eskişehir'in Kurtuluşu İçin (1922), İzmir'in Kurtuluşu İçin (1922), Karahisar'ın Kurtuluşu İçin (1922), Bursa'nın Kurtuluşu İçin (1922), Lozan Antlaşması İçin (1923), Damat Ferid'in Vefatı İçin (1923), Amil Çelebi Efendi İçin (1923), Baba-

lık Gazetesi İçin (1924), Yeni Yıl İçin (1923), Babalık Gazetesi İçin (1923), Konya Valisi Kâzım Müfit Bey İçin (1925) ve Babalık Gazetesi İçin (1928)" başlıklarını taşımaktadır.

"İstanbul Ansiklopedisi" yazarı Reşat Ekrem Koçu Konya Lisesinde okur iken hocası olan Hamdizade Abdülkadir Erdoğan hakkında şunları kaydeder: "Soyadı kanunundan evvel "Hamdizadeler" diye tanılan muhterem üstat, Konya'da doğmuş ve orada okumuştur; bir taraftan medrese derslerini takip etmiş, diğer taraftan Darulmuallimin'i bitirmiştir. Konya idadi, sultanî ve lisesinde, kız ve erkek muallim mekteplerinde uzun zaman Türkçe, edebiyat, Arapça, Farsça ve tarih muallimliklerinde, on seneden beri de İstanbul'daki Türk ve İslâm eserleri müzesinin müdür muavinliğinde ve müdürlüğünde bulunmuştur. Konya'da bulunduğu zamanlar, birçok defalar şehir meclisine, vilâyet daimi encümenine aza seçilmiş, ilmi teşekküllere girmiş, bilhassa millî mücadele yıllarında Kızılay hayır cemiyetinde en faal simalardan biri olmuştur. Türklüğün en eski medeniyet merkezlerinden biri olan Konya'da, Selçuk ve Karamanoğullarından kalmış eserler üzerinde ilmi araştırmalar yapan ve tarihi kitabeleri okuyup tespit eden ilk ilim adamlarımızdan biri Hamdizade Abdülkadir'dir. Konya'da çıkan Babalık gazetesinde "**Konya'da Mevcut Müessesat-ı İslamiye**" başlığı altında neşrettiği makaleler, Türkiye'de ve yabancı memleketlerin ilim

(1) Mahmut Esad Coşan, "Ebcad Hesabı İle Tarih Düşürme Sanatı", Diyanet Gazetesi, s.198, 1 Ekim 1978, s.4.

mahfillerinde derin alâka ve rağbet ile karşılanmıştır. Babalık, Türksözü ve diğer Konya gazete ve mecmualarının koleksiyonlarında Hamdizade'nin imzasını taşıyan makaleler her zaman için lezzet ve güven ile okunmuştur.

Milli mücadele yıllarında bu güzide muallim (öğretmen) ve muharrir (yazar), millete ümit ve şevk telkin eden kahraman ordumuzu teşvik ve teşci eden (yücelten) manzumeler kaleme almış, Türk salâhının son zafer günlerinde de, birbirinden güzel tarih kıtaları ibda etmiştir.”⁽²⁾

Konya'daki muallimlikleri sırasında, çalışkanlığı ile talebeleri üzerinde derin tesirleri olmuştu. İnsanın otodidakt olduğunu söyler, muallimin gençlere sadece yol ve usul gösterdiğini, herkesin bilgisini kendi sayıya gayretine borçlu olduğunu anlatırdı ve bu gayreti telkin ederdi. Ebced hesabı ile vak'alara (olaylara) tarih söylemede zamanımızın en hünerli kalemine sahipti.”⁽³⁾

1. TARİH-İ CİHAD (1914)

“Emr edince Hazret-i Sultân Reşâd,

Mevce-sâz oldı livâ-yı itti-hat,

Söylüyor târîhini fetvâ-yı dîn,

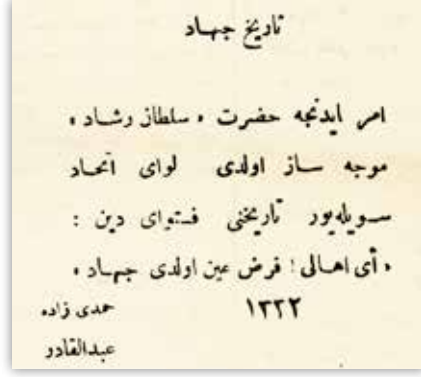
“Ey ahali! Farz-ı ayn oldı cihâd.”⁽⁴⁾

1332/1914

(2) Reşat Ekrem Koçu, “Portreler: Abdülkadir Erdoğan”, Babalık, 8 Aralık 1944.

(3) Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1968, c.9 s. 5146-5148.

(4) Osmanlı, 17 Teşrinisani 1330/ 30 Kasım 1914

Tarihi Cihad

2. GALİB PAŞA İÇİN (1921)

1921 senesinde Galip Paşa Konya'ya Vali olduğu zaman yazılan kıta-yı tarihi:

“Müjdeler Konya'ya Galib Paşa vali oldu,

Galibiyetle begüm olduğumuz bir günde,

Dediler söyle bu tevcihe güzel bir tarih,

Nan-ı sâmilerini söyleyiverdim ben de.”⁽⁵⁾

1337/1921

3. AFYONKARAHİSAR'IN KURTULUŞU İÇİN (1922)

Meclisi İdare-i Vilayet azasından Hamdizade Abdülkadir Efendi'nin Karahisar'ın işgali haberi beşaret-i ordunun vurdunu (ordumuzun ele geçirdiği müjdesini) müteakip bi'l-beda ha ibraz eyledikleri tarih-i zafe ri ber veçh-i zir derc-i sütun ederiz:

Tarih-i zafer

“Alınca müjde-i tahlisini dedim târîh

“Karahisâr'ı” yine aldı kahra-

(5) Ali Rıza Akıncı, “Hamdizade Abdülkadir”, Yeni Me ram 5 Aralık 1954

Karahisar'ın Kurtuluşu

man ordu.”⁽⁶⁾

1341/1922

4.ESKİŞEHİR'İN KURTULUŞU İÇİN (1922)

Meclis idare-i vilayet aza-yı muhteremesinden Hamdizade Abdülkadir Efendi'nin tarihi zaferi ber veçhi zir derci sütünü tevkiri'-l-eazzı izar ediyoruz:

“Tarih-i Zafer

Aldı ilham-ı inayet etti, Hakk'a istinâd,

Düşmanı tenkil ve kahrı âzim oldu ordumuz,

Sürdü a'dayı çıkardı, verdi târihe şeref,

“Eskişehir'e dikti bayrak, hâkim oldu ordumuz.”⁽⁷⁾

1341/1922

5.İZMİR'İN KURTULUŞU İÇİN (1922)

Hamdizade Abdülkadir Efendi İzmir'in işgalini dün sabah haber almış ve bi'l-bedeha bu tarih-i garrayı inşad eylemiştir. Biz buna “intak-ı hak

İzmir'in Kurtuluşu

(Cenâb-ı Hakk'ın konuşurması)” diyoruz.

Konya, İzmir Yurduna İthaf: Târih-i Mükemmel

Akla hayretler veren harîk hücumuyla yine,

Bir muazzam sahfa-ı târih açıldı Türklere,

Kaydeyle târihini fahr etmemek kâbil midir?

“Girdi kâhir ordumuz eltâf-ı Hak'la İzmir'e.”⁽⁸⁾

1341/1922

6.BURSA'NIN KURTULUŞU İÇİN (1922)

Hamdizade Abdülkadir Efendinin İzmir hakkındaki tarihi mükemmelini dün derci sütun eylemiştik. Üstad müşarun ileyh Bursa'nın haber-i istirdadını (kurtuluş haberini) alınca dün gece matbaamıza bu tarih-i garrayı gönderdi. Birer ilham-ı Rabbani diyebileceğimiz bu mükemmel bu garra-i tarihleri Babalık ziyb-i sütun eylemekle müftehirdir.

(6) Babalık, 31 Ağustos 1922.

(7) Babalık, 5 Eylül 1922.

(8) Babalık, 11 Eylül 1922.

Bursa'nın Kurtuluşu

Tarih-i Garra
“Vatan kurtuldu hamden
sümme hamde,
Edince ordumuz Yunan'ı
bende,

Düşürdüm bende bir tarih-i
tahlis,

“**Bursa şehrini aldık şu
demde.**”⁽⁹⁾

1341/1922

7.LOZAN ANTLAŞMASI İÇİN (1923)

Tarih-i Sulh

“Nihayetsiz fedakârlıkla mil-
let işte kurtuldu,

Ümitsizken necâttan bir ha-
yat ve feyz-i nu(r)buldu,

Bu ulvi iyde farzdır bence
herkes kesse bir kurban,

Ki “**hatmi sâl-ı harb/1341**”
pek şanlı bir “**tarih-i
sulh/1339**” oldu.”

1339/1923⁽¹⁰⁾

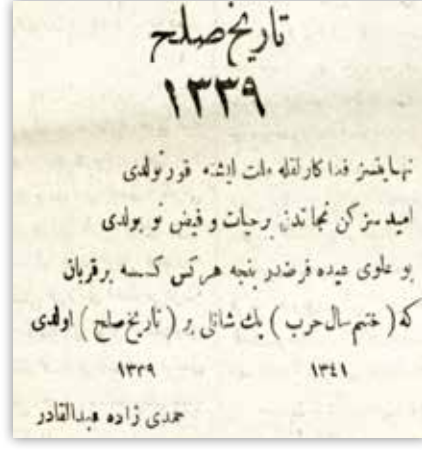
8.DAMAD FERİD'İN VE- FATI İÇİN (1923)

“Kendisinde yok idi kayd u
vatan,

Onı sıhriyetî etmişti vezîr,

(9) Babalık, 12 Eylül 1922.

(10) Babalık, 29 Temmuz 1923.

Lozan Antlaşması

Gitti ol şahs-ı belâhat ârâdan
Oldı târihi de “**mâte'l-
hinzîr**”⁽¹¹⁾

1339/1923

9.AMİL ÇELEBİ EFENDİ İÇİN (1923)

Amil Çelebi Efendi
1339/1923 yılında Konya'da
Mevlana dergâhı şeyhliğine ge-
tirildiği zaman:

“Ehlini buldu bugün dergâh-i
Mevlâna'mız

Yine bir müjde ile güldü üm-
mid-i Konya

Ben de âtideki târihi meser-
retle dedim;

“**Oldu Âmil Çelebi şeyhi
cedid-i Konya**”⁽¹²⁾

1339/1923

10.BABALIK GAZETESİ İÇİN (1924)

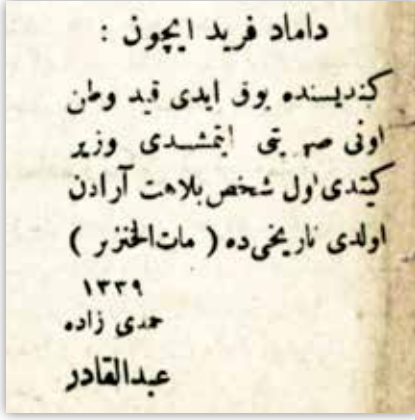
Babalık gazetesi için yazdığı
tarih düşürmesi:

“Bürünüp kisve-i behine bu
gün

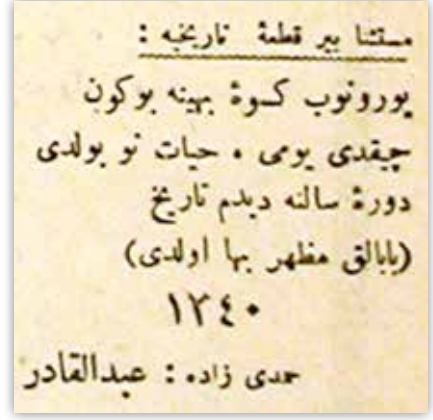
Çıktı yevmi, hayat-nev buldu
Durre-i sâline dedim târih:

(11) Babalık, 15 Teşrinievvel 1339/1923.

(12) Ali Rıza Akıncı, “Hamdizade Abdülkadir”, Yeni
Meram 5 Aralık 1954.

Damat Ferid'in vefatı için

Babalık Gazetesi için

“Babalık mazhar-ı behâ oldı”⁽¹³⁾
1340

11. YENİ YIL İÇİN (1923)

1923 yılı başlangıcı için yazdığı tarih düşürmesi:

“Başladı bir başka târîh şuûn-u mes’udet Sâl-i ikbâli hulûl le-hû'l-hamd milletin”⁽¹⁴⁾
h.1342/1923

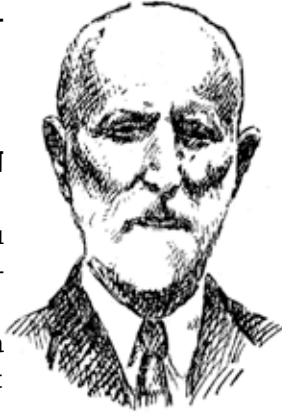
12. BABALIK GAZETESİ İÇİN (1923)

Babalık gazetesinin 14. yılı için yazdığı tarih düşürmesi:

“Daha birçok zaman ola rehber,
Şimdi on üç sene tamâm doldı,
Bastı on dördüne dedim târîh,

“**Bâbâlık mazhar-ı dehâ oldı.**”⁽¹⁵⁾

h.1342/1924

Abdülkadir Erdoğan

13. VALİ KÂZIM MÜFİD BEY İÇİN (1925)

1341/1925 yılında Kâzım Müfit Bey Konya'ya vali olarak geldiği zaman yazdığı tarih düşürmesi:

“Milletin hengâm-ı ikbâl ü kemâlinde bu sâl

Geldi yümnü mesadetle vali-i valâ hisâl
Ettiler teşrifine

benden ricâ târîhini:

“**Konya'nın valisi Kâzım Bey**” dedim bi'l-irticâl”⁽¹⁶⁾

14. BABALIK GAZETESİ İÇİN (1928)

Babalık'ın 17. yılı için yazdığı tarih düşürmesi:

On yedi sâlini doldurdu tamâm,

Devre-i feyz u kemâli buldı,
Bi-men ile ben de dedim târîh:

“**Bâbâlık mazhar-ı tevfiik oldı.**”⁽¹⁷⁾

1928

(13) Babalık, 5 Nisan 1922.

(14) Babalık, 14 Ağustos 1923.

(15) Babalık, 15 Cemaziyevvel 1342/1923.

(16) Ali Rıza Akıncı, “Hamdizade Abdülkadir”, Yeni Meram 5 Aralık 1954.

(17) Babalık, 8 Kânunusani/Ocak 1928.